

BUTLLETÍ

DEL

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

ANY II

JULIOL-SEPTEMBRE 1892

N.º 6

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

PREUS DE SUSCRIPCIÓ: Pels socis residents, per semestre una pesseta; per any, duas pessetas; pels socis delegats (pagant per anyadas, á la bestreta), quatre pessetas; pel públich (idem), cinch pessetas.

Los números solts y los tomos de anys passats ab augment de preu. PUNTS DE SUSCRIPCIÓ: en Barcelona local del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA (Paradís, 10, 2.ª), y llibretería de N' Alvar Verdager, (Rambla del Mitj, 5).

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ: Barcelona, carrer de Paradís, n.º 10 y Llibretería, 21, 2.º

SECCIÓ D' EXCURSIONS

EXCURSIÓ Á SANT FELIU DE GUIXOLS AB MOTIU DE L' EXPOSICIÓ DE BELLAS ARTS.

Delegat pel CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA pera visitar l' Exposició de Bellas Arts celebrada en aquella vila ab motiu de l' inauguració del camí de ferro. (*) vaig sortir d' aquesta capital lo dissapte dia 9 de Juliol ab lo tren de las duas de la tarde, arrivant á Gerona á quarts de sis de la mateixa.

L' estació del tren que va á Sant Feliu está á pochs passos de la de Fransa, trobantse quasi á son mateix costat, tirant cap á la dreta y al peu de la carretera. L' edifici no te importancia, pero dona alegría 'l contemplar los reduhidets y bonichs wagons enclavats damunt dels rails tant acostadets. Lo material móvil es explén-

(*) Se benehí aquesta línia lo dia de Sant Pere y s' inaugurá al públich l' ensendemá dia 30 de Juny.

dit y la línea serpenteja joguinosament pel mitj de valls y montanyas hermosíssimas.

Vaig anar cap á Sant Feliu ab lo darrer tren que surt de Gerona al poch temps d'arriuat lo correu de nostra capital.

Lo trajecte es de 39 kilòmetres, tots bells, variats é interessants. Durant lo recorregut, sembla que s'assistesca á un interminable panorama hont los paissatjes bells se succeheixen, hont las pintorescas planas van continuadas per los escabrosos desmunts de las valls y hont una interminable série de boscos pren lo lloch á un conjunt de masías artísticament aclofadas al peu del serrat

Sortint de Gerona la primera estació que 's troba es la *Creuheta*, especie d'arrabal de la ciutat. Als sis kilòmetres hi ha 'l poble de *Quart* y després *Llambillas*, seguint als 13 l' important població de *Cassá de la Selva*, que, gracias al trassat de la línea, se contempla desde diferents indrets, presentantse artísticament y mostrant la bellesa de sas edificacions que s'extenen al dessota de la ayrosa iglesia parroquial, que está enclavada dalt del turó hont s'assenta 'l poble. Als 20 kilòmetres se detura 'l tren devant *Llagostera*, l' antiga *Lagus-staria*, nom significatiu y que demostra ésser tal vegada primitiva estació de families que vivían en las *llacunas* perteneixents á l' edat de pedra y que apareixen en lo mon en forma de refugi del home en la primera época del mon.

De *Llagostera* á *Sant Feliu*, se passa per *Bell-lloch*, hont hi ha la *Font-picant* y després per *Santa Cristina d' Aro*, bonica població enclavada en la vall d' aquest nom y en mitj d' un fornít bosch de alzinas, qual suro es la producció mes important de la comarca. De *Santa Cristina*, qual iglesia fa recordarnos la Junta que alli 's celebrá en l' época dels comtes de Barcelona pera encarregar la guarnició del *Castell* de la vall, s' arriba á *Castell d' Aro* y d' allí als 5 kilòmetres á *Sant Feliu de Guixols*, qual trajecte total, com he manifestat, es de 39 kilòmetres que recorre 'l carril en 1 hora y 36 minuts.

Sant Feliu de Guíxols perteneix à la comarca dita la *Selva* y es la principal població de la mateixa. Correspon à la provincia de Gerona, d' ahont se troba á 34 kilòmetres y al partit judicial de La Bisbal, á 25 Lo terme afronta al N. ab la pintoresca y poética *Vall d' Aro*, al S. y E. ab lo *Mediterrà* y al O ab *Solius*. La producció mes important es la de taps de suro, haventhi varias fàbricas. Produheix, també, tota classe de verdures y es una no despreciable font de riquesa, la pesca á la que 's dedican bona part de sos habitants.

La població es bonica, consta de 800 habitants, segons lo cens oficial, mes en realitat n' hi ha uns 11,000, allotjats en 2,500 edificis y l' aspecte de sos carrers y passeigs es vistós y agradable. Cal mencionar entre aquestos la bonica *promenade* vora 'l mar y que recorda las voras del *Lemman* á Ginebra. S' anomena aquest «Passeig del mar», y l' espessura dels arbres que l' adornan contrasta ab l' arrogancia d' alguns dels edificis que hi ha. Entre aquestos son notables los cassinos «*Nuevo Guixolense*, ab 250 socis, *Centro Recreativo*, ab 130, *La Constancia*, ab 650, *La Unión*, ab 750 y *La Amistad*, ab 600 associats.

No tracto de fer una ressenya complerta de la vila. L' espay d' aquest *Butlletí* seria insuficient Limitat mon comés á donar compte de l' «Exposició», tant sols me permeto apuntar aquestos detalls generals que poden servir als forasters que visitin per primera vegada aquest important poble de la costa catalana.

Lo Sr. D. Emili Grahit, en lo tomo corresponent al any 1873 de la *Asociación literaria* de Gerona, publicà una série de *Noticias para la historia de Sant Feliu de Guíxols*, en qual erudit treball, premiat per la dita Associació, trobará 'l lector interessants noticias d' aquesta vila.

Me limito, jo unicament, com he dit, á trassar quatre ratllas generals.

La fonda que recomano al excursionista, es la de *in Fita*, sucursal de la del *Centro* de Gerona. S' hi está bé y 'l cuyner es un bon *colk*. Es una fonda moderna; podriam dirne *fin de siècle*. Lo día que jo vaig arribar s' inaugurava. No 's cregui, no obstant, trobari 'l visitant grans comoditats, pero pot referse molt be de 'l cansament de l' expedició. A mes d' aquesta hi ha altres fondas; la de *las noyas*, la de *Sant Telm* y 'l restaurant *Gregori*.

Desde Sant Feliu pot ferse una agradable excursió á *Tossa*, anant per mar. També pot anarse aixís mateix á Palamós y d' allí visitar Palafrugell y arribarse fins á Bagur y veurer lo nou *Semáforo*, contemplant desde aquell punt un dels panoramas millors de la costa. Entre las pintorescas montanyas, properas á la vila, hi ha també objecte á varias visitas y excursions: á las hermitas de Sant Grau, Sant Benet, Santa Escolástica, Sant Baldiri y á la pedra gronxadora anomenada *Pedralta*, en lo terme de Solius. No lluny de Sant Feliu, á Vall-Beneras, hi ha un menhir d' uns tres metres d' alsada y á Pola se veuen diferentas covas dignes d' ésser visitadas. No molt lluny de la vila brollan duas fonts d' aigua mineral, titoladas *Panedas* y *Bell-lloch*, aquesta última situada en la Vall d' Aro y en mitj d' un paissatge embaumador.

Sant Feliu está unit ab Palamós per un camí tant péssim que «en hivern, me deya un amich de la vila, es necessari fer testament antes de empendrhi un viatge » He llegit que ara *tractan* d' arreglarlo. A Tossa, hont hi ha antigüetats molt curiosas, sols pot anarsi cómodament, com he dit, per mar. Lo camí per terra ab tot y ésser molt bonich, resulta cansat per qui no es un bon caminador.

Veuen la llum pública á Sant Feliu de Guixols, quatre periódichs: «El Bajo Ampurdan,» «El siglo xx,» y «El Noticiero,» semanaris y la «Revista Corcho Taponera,» que 's publica cada quinze dias.

En lo extrem oriental de la població hi ha un monastir de benedictins. L' aludit autor Emili Grahit ne parla

extensament en sos *Apuntes*. L' abside de dit temple es gòtich y 'l resto del edifici apar del ségle XIII. Se conservan part de las murallas y de las torras que en nombre de set rodejavan y tancavan lo monastir, un dels castells mes forts de la comarca en son temps.

*
* *

L' *Exposició de Bellas Arts*, la primera que 's celebra en aquesta vila, està situada en los grandiosos solars que ocupan los jardins propietat de las Sras. D.^a Victoria Ferrer, Viuda de Ferrer y D.^a Antonia Vinyas, las qui á la primera indicació los cediren á la Junta del concurs. Aixís donchs, y mercés ó tant poderós atractiu, l' instalació del local no pot ésser mes pintoresch, resultant enclavada l' Exposició en mitj d' uns sumptuosos jardins que nos fan recordar nostre Park. A ben segur que sense lo nobilíssim desprendiment de las distingidas Sras. citadas no hauría sigut tant notable l' éxit del concurs; se pot dir que bona part de la gloria de la Exposició correspon á las aludidas personalitats.

Lo local consta d' una esbarjosa nau dividida en dos pisos, en los quals hi ha las següents seccions de que consta 'l concurs: 1.^a Pintura y dibuix, 2.^a Esculptura, 3.^a Fotografia, treballs de suro y objectes varis y 4.^a Arqueologia. En totas aquestas seccions hi ha treballs notables; obras de pintura, esculpturas, etc., tot es triat. Se veu que 'ls artistes catalans han volgut secundar l' activitat y amor regional de la Junta organitzadora del concurs. Crech inútil detallar tot lo exposat per duas rahons; per ma poca competencia en jusgar treballs pictòrichs en primer lloch y segonament per quant al llegir mos lectors aquestas ratllas s' haurá tancat l' *Exposició*. Recordaré, no obstant, que han concorregut al concurs mes de 100 pintors, quasi catalans tots ells y que han portat á l' Exposició uns 400 cuadros. Han assistit, aixís mateix, 17 esculptors, que han presentat 55 obras.

Entre los molts altres objectes que podria citar, completaré aquesta ressenya anomenant varias fotografias

molt netas, dels Srs. Casas y Vinyas, y Rafel Patxot, aixís com un artístich joyer treballat en suro, obra del vehí de *La Bisbal*, D. Joseph Pons; es tal trevall una artística producció feta ab la paciència de un benedictí. La secció Arqueològica la fan notable varis tapissos del Excm. Cabilde de la Seu de Gerona, y 'l manuscrit *L' Apocalipsis*, que es d' un mérit indisputable.

L' Exposició ha sigut patrocinada per lo magnífich Ajuntament de la vila, haventse acordat per vot unànim y el naixer lo projecte de la celebració del concurs, que la llengua oficial fos la catalana, empleantse nostre idioma en tots sos actes y redactantse aixís mateix en nostre parla lo *Catàlech* del concurs. ¡Exemple digne de seguirse y ensenyansa que deuen de continuar los que s' interessan per l' esplendor de Catalunya!

* *

Si resulta complert aquest concurs de las Bellas Arts, no ho es menos l' amable tracte que rebérem per part de la Junta de la mencionada Exposició, que 's complasqué en colmarnos d' atencions durant nostre estada en tant important vila. Desde aquestas columnas los regraciem coralment.

Com he dit, al arribar aquestas ratllas á nostres benvolguts llegidors y amichs, lo Certámen organísat á *Sant Feliu de Guixols* haurá tancat ja sas portas després d' haver contribuït al major esplendor del art catalá y després d' haver enaltescut al poble que á donat tant important pás en lo camí de la civilisació y del progrés.

Barcelona Juliol 1892.

JOSEPH REIG Y VILARDELL.

SECCIÓ HISTÓRICA

CASTELL DE LA ROCA DEL VALLÉS.

(Continuació).

Molt be 's defensarían los germáns Oliver dintre La Roca, als qui ben poch efecte feu la artilleria de que disposavan los sitiadors; per manera que á primers de Febrer, la situació de aquestos esdevé un tant apurada, segons lo mateix Veguer de Barcelona ho relata als Concellers en la vinent carta.

Molt magniffichs senyor e de molt gran providencies. Yo stich assi ab la maior confusió del mon que com he fet tirar un tret ab santa Aulalia no tinch polvora ni pedres e entre tant los del castell reparen: per queus supplich molt effectuosament per quant los pagesos no han que manjar que al pus prest jo hage polvora e pedres e dins dos ho III jorns jous do lo castell per entrat: altrement no es sino vergonya e dan als qui son ab mi. Placieu donar fe an Rubert bombarder portador de la present qui us infformara de totes les coses occurrents. Encomán me a vosaltres: de la Rocha a VIII de Febrer any MCCCCLXIII.

Jo de necessari scales per lo jorn del combat.

A les ordinacions vostres aparellat: bernat de guimera Veguer de Barchinona. ()*

Al final de Febrer, Beamunt, d' acort ab la consulta

(*) *Cartas Comunas Originals* 1463, nom 13. (Arx. Municipal de Barcelona).

que li faria lo Veguer per mediació de Torrelles, disposa donguin lo assalt al Castell ab exos termes:

Lo Rey de Castella, etc.

Veguer: oyt havem mossen Torrelles e som contents se do lo assalt en aqueix Castell pero volem ans que se do sia feta la crida la qual vos trametem interclusa continent en effecte que la roba e bens que dins lo Castell de la roca se trobaran exceptat la fusta sia dada a sacomano e de bona guerra: pero les persones dels enemichs e rebelles qui dins son de qualsevol condició sien que sien dats a la spasa e a mort. Exceptat mossen Martí benet de torrelles e los vells e fombres e Minyons que no son per fer armes. E negu ne sia pres per presoner ne dexas anar car al quil dexas anar dariem la pena que al qui soltat hagués es statuida. E si presoner algu prengues aquell pendriem e adquiririem a nos e al quil prengues dariem pena deguda. Axi sia aquesta la ley publicadora e aquella publicada dau lassalt en nom de sent jordi. Dada en Barchinona a XXVII de febrer MCCCCCLXIII.

Fray Johan d. B.

Ara oiats queus fa hom a saber de part del Reverendissimo e molt Egregi Senyor lo Senyor don joan de beamunt loctinent general del Serenissimo Senyor lo Senyor Rey de Castella e de leo etc. Comte de Barcelona e Senyor de Cathalunya e encara Comte de Rosselló e de Cerdanya: Que per quant es ordenat lo assalt se deja dar al Castell de la Roca e lo dit loctinent vulla per los qui en lo dit assalt entrevendran se sapia les conditions e lo que entrat mijançant deu e sent jordi lo dit Castell se trobara en or argent moneda e altres qualsevol mobles de qualsevol condició o specia que sien haguts e dats com ell ab tenor de les presents dona de bona guerra als qui aquelles e aquella pendran o a boti partidora entre los qui combatrán o entraran segons entre ells sera ordenat e concordat. Exceptat la fusta: pero que no sia home que guos pendre ne perdonar a home dels qui dins son ene-

michs e obstinats. E sia de cuansevol conditio e stat, ne lexar anar: ans sien tots dats a la spasa e mort sens alguna merce e comport ne pacte algu. Exceptat mossen Marti benet de torrelles e los vells dones e minyons que no son per fer armes. E si algu dels combatadors o qui entrara dexas anar o donas loch que home dels qui dins son se partis o sen anas e scapas tal sia en la pena que es constituït lo qui dins es dels infeels e obstinats e enemichs. E si lo detenia com a presoner tal presoner sera a dispositio del lochtinent e lo prenedor sia en aquella pena que al dit lochtinent plaura e li sera ben vist. E quart se cascu de la mala ventura.

Fray Johan d. B.

No obstant transcorregué tot lo mes de març y part del d' abril sense que poguessin obtenir cap aventatja positiva los sitiadors. Lo assalt al Castell de que parla la carta anterior, si 's doná, no dongué cap resultat á Bernat de Guimerá. A las autoritats de Barcelona no 'ls convenia entretenir molt temps en La Roca, á la gent y bombardas tramesas á son siti. Per manera que en la acta del concell de la Ciutat del 8 d' abril de 1463, se veu com anavan concentranthi forsas y municions y quant era lo desig de posseir prompte aquella fortale-sa. Se llegeix en dita acta:

Item per ço com la bombarda novament comprada per los diputats e concell es estada tramesa al castell de la Rocha per haber aquell, fou deliberat e conclos en tota manera lo dit castell sia stret e hagut e que la polvora a açó necessaria a obs de la dita bombarda e encare lo que sera mester per custodia de aquella sie paguat de peccunies del General.

Lo Llochtinent d' Enrich IV, novament tramet á La Roca al diputat militar Pere de Bell-lloch, sens que per ço se mogué del siti Bernat de Guimerá. Axis ho manifesta en la carta que escriu al Veguer en 12 d' Abril

de 1463, en la cual disposa á mes que tiren ab las bombardas.

E sius sera vist de combatre combateu a nom de deu e sant jordi: e faces en la forma statuida segons en la crida es stat declarat. Pero si ans de bombardeiar e del combat los qui son dins la força volien dar aquella ells metentse en nostra libertad poder e discretio o ab pacte que sols los salvassem vida e membres, en tal cas sobreseheu en lo bombardeiar e combatre.

Passaren cinq dias mes y lo combat no s' havia donat encara. En est entremitx los capitans de la host consultan á Beamunt sobre lo faedor despres del assalt. ó en cas de rendirse á discreció los sitiats. Vegis com respon á dita consulta en la lletra que escriu lo 17 d' abril de 1463, á Guimerá y Bell-lloch, capitans del exercit sitiador.

Lo Rey etc.

Lo loctinent general etc. Magnífichs é amats consellers del Senyor Rey. Reebuda havem vostra letra e oyt en Clotes. Responem vos que nostra intenció es que si los qui dins lo Castell son se volran dar a nostra voluntat libertat e discrecio e sens pacte algu sien per vosaltres acceptats e en tal cas presos e encatenats: los homens de honor sien aci portats, e los altres tots sien aquí de continent tots peniats. E lo Castell ab tot lo que dins es sia pres per vosaltres ab bona cautela e sforç e a mans vostres per part del Sr. Rey, conservant lo que dins es fins de nos haiau altre orde e manament. E si los qui dins son nos volien dar a nostra voluntat e en la forma dessus dita es nostra intencio inmutable com lo Castell sia en punt de combatre e expugnar se aquell en nom de deu e de sent jordi combatau dant a la spasa a sanch e a mort tots los qui dins son exceptat lo prom mossen torrelles com en l'altra letra o crida fonch ia preservat: e de tots los altres no sia perdonat a algu sots pena de la vida del quil escampas ó perdonas seguint en aço lo tenor de la dita crida dant

la roba en tal cas a sacho segons en la dita crida es contengut, exceptat la fusta: aquesta es nostra plena voluntat de la qual havem plenament instruit lo dit bernat clotes: darlieu plena fe e qual a nos propi darieu. Dada en Barchinona a XVII de Abril MCCCCLXIII.

Post datam: dantse la roba a sacho sia pres lo Castell a mans del Senyor Rey e preservat de foch e dan. Datum ut supra XVII Aprilis.

Fray Johan d. B.

Seguidament de rebuda aquesta carta y ultimats tots los preparatius, se doná l' assalt venint lo castell de La Roca á mans dels sitiadors lo 19 d' Abril del any 1463, segons ho relata, ab interessants detalls, lo Dietari del Concell de la ciutat de Barcelona, en la relació que donarém mes avant.

Haguda, pel Lloctinent, nova d' estar lo castell en mans de Bell-lloch y Guimerá y de que los seus defensors, en nombre de 31, a excepció dels germans Oliver, havian estat tots penjats, s' apresura á enviarlos hi, lo endemà, á correu volant, la carta següent:

Lo Rey de Castella, etc.

Lo loctinent general, etc. Magnífichs e amats Consellers del Rey nostre Senyor. Reebem a nit molt tard vostra letra e loam e havem per ben fet tot lo que fet haureu del Castell de la Rocha axi en execucio dels homens com en altres coses. Es veritat que hauriem plaer que na Vellaneda en Samet e en Arada fossen estats entorrogats ans de morir e per ço trametem micer cases e en coll lo notari perque si encara no seran morts los enterroguen. E apres seran enterrogats venint vos ne sien executats e peniats asi entorn de Barchinona. Mes avant per satisfactio del poble volem los tres olivers germans ab catenes al coll grillons a les cames e mans ligades darrera e a cavall en besties de bast e de dia a la hora que a tot hom sia manifesta lur entrada sien mesos en Ciutat. Al fet del Castell sera axi e de aço us

pregam que aquella poca roba que hi es no sia mesa a sacomano ni mal tractada ans sia conservada e encara part del forment que alli es. E per contentacio dels pagesos sials partit alguna part del foment que alli es e sien e resten satisfets ab lo menys ques pora. E lo meneg de aço dexam a vostres discrecions. Havem sobre tot parlat larch an Gabriel ortigues segons per ell vos sera referit. Dada en Barchinona a XX dies de Abril Any Mil CCCCLXIII.

Fray Johan d. B.

En la relació de que havem parlat anteriorment, continuada en lo Dietari Municipal de Barcelona, se diu la sort que capigué als germans Oliver després de entrar lo castell de La Roca. Està concebuda en estos termes:

Dimarts a XVIII del dit mes (Abril).

Lo dit dia lo castell de la Rocha se rete a la terra com ja fos quasi enderrocant de cobs de bombarde, e tots los qui dins eran foren presos, e foren ne penjats lo dit dia XXXI entre los quals hi fou penjat en benet samet qui era Racional de la Ciutat. E lo dijous subsegüent los capitans del dit castell qui eran tres fills de mossen Galceran oliver tresorer del Rey darago, foren condemnats a mort, e foulos portada la nova com venian del dit Castell: e intraren a cavall, ço es cascu sobre una bestia de bast, ligats les mans apart de tras: e axi intraren cascu ab sos confessors, e foren a la plassa del Rey hon fou aparellat lo pilo e la destrat per scapsar aquells: e deffet confessaren tots, e fou levat lo cap al maior qui havia nom Galceran oliver; los dos restants a suplicacio del comte de pellarls foren restaurats de mort, e foren mesos al Castell Nou.

Ignoram la sort que capigué á Lluís y Francesch Oliver, després que foren mesos en la presó. En la carta escrita á 22 d' abril per Beamunt al Abat de Sant Benet de Bages, qui 's trobava á Puigcerdá, al donarli compte de la presa del Castell, li diu: *E dels olivers es sentenciat*

é executat lo maior: dels altres dos no es encara feta disposició.

Lo dijous 21 d' abril, ab bona part del somatent que assitiá y prengué á La Roca, entraren també á Barcelona sos capitans Bell-lloch y Guimerá, restant los que quedaren ocupantlo, á las ordes d' altres capitans secundaris. Emperó Beamunt disposá als molts pochsdias, que sigüés restituit y entregat á Martí Joan de Torrelles, fill de Martí Benet. Diu esta orde:

Don Henrich, etc.

Don Joan, etc. Als amats e feels del dit Senyor Rey en Roger de rosanes Pere torrelles donzells, Gabriel artiques ciutada de Barcelona e a qualsevol Capitans del sacramental havents carrech del Castell de la Rocha: salut e Reyat dilectio e gracia. Perque es nostra ferma intencio que aqueix Castell de la rocha ab tota la roba que en aquell sta vinga migençan inventari en mans del amat e feel del dit Senyor Rey mossen Marti johan de torrelles Cavaller qui aquell tenga en pura comanda per lo dit Senyor Rey o per nos en loch seu, tramettem aqui aquell ab en Galceran ricard notari per reebre de vosaltres lo dit Castell e roba. Manam vos per ço de certa nostra sciencia e expressament sots incorriment de la ira e indignacio Reyat e pena de deu milia florins dor dels bens de cada hu de vosaltres contrafuent exigidors e als coffrens Reyals applicadors e encara sots lo deute del sacrament e homenatge que prestat haveu que encontinent vista la present liureu lo dit Castell ab tota la roba e bens que alli stan al dit mossen Marti joan de torrelles migençant legitim inventari pres per lo dit Galceran ricard entrevenint hi per nos com a notari. E dat en axo compliment vengau aci tots per presentar vos a nos. E en res del sobredit no mettau dilacio alguna per quant haveu cara la gracia del dit Senyor Rey e pena damunt dita desijau no encorrer. Dada en Barcelona a XXIII dies del mes de Abril del any MCCCCLXIII.

Dominus Locutenentis mandavit mihi Roderico Vitali.

FRANCESCH CARRERAS Y CANDI.

DE LA ÉPOCA EN QUE 'LS CATALANS PERDEREN
Á ATHENAS.

I.

PRESENTACIÓ AL REY JOAN I DE GUEREAU DE REDONELLES,
PROCURADOR DE MOSSEN PERE DE PAU, GOVERNADOR
DELS DUCATS D' ATHENAS Y NEOPATRIA.

(Continuació)

Noverint universi quod die XVIII mensis marcii anno
à nativitate domini MCCCCLXXX septimo. Excellentissi-
mo ac magnifico principe et domino domino johanne dei
gracia Rege Aragonis Valencie Maioricarum Sardinie et
Corsice Comiteque barchinone Rossilionis et Ceritanie in
suo minori palacio barchinone personaliter existente an-
te ipsius domini Regis presenciam constitutus Geraldus de
Redonelles tanquam procurator et nomine procuratorio
petri de pau militis tenentis pro nunc Castra ducatum
athenarum et de la patria pro ipso domino Rege ad hec
ordinatus specialiter atque missus per dictum petrum
de pau ut constat per instrumentum publicum actum
in Civitate de Cetines quarta die mensis Novembris an-
no domini millessimo CCCLXXX sexto subscriptum ut
inibi continetur manu propria dicti petri de pau et clau-
sum per nichola macri notharium publicum in dictis
ducatibus Athenarum et de la patria et per totam juris-
dicionem dicti domini Regis in partibus Romanie ex-
plicavit verbo humiliter et cum ea maiori qua potuit
Reverencia memorato domino regi qualiter ipse Geral-
dus misus fuerat per eundem petrum de pau ad sue Re-
gie presenciam magestatis procuratorem suum specia-

lem ad faciendum de ipsis ducatibus vice et nomine dicti sui principalis quidquid excellencia Regia duceret ordinandum. Et dictus dominus Rex attento quod nō viter constituerat et creaverat locumtenentem suum et vicarium generalem in dictis Ducatibus Nobilem virum philipum Dalmacii vicecomitem de Rochabertino militem consiliarium et Camarlengum eiusdem respondit in effectum et iussit expresse oraculo vive vocis dicto procuratori ut in personam dicti petri de pau a quo missus extitit et tanquam inde ab eo habens specialem et legitimam potestatem prestaret juramentum et homagium in posse dicti vicecomitis tanquam locumtenentis et vicarii generalis dicti domini Regis in ducatibus supradictis de tenendo, regendo, gubernando et custodiendo atque per omnia fideliter et legaliter defendendo pro posse dictos ducatus et queque dudum prefato petro de pau commissa fuerint per serenissimum dominum petrum Regem Aragonis bone memorie genitorem dicti domini Regis prout in ipso instrumento procuratorio continetur. Et prefatus Geraldus de rodonelles nomine quo supra volens dicti Domini Regis et prelibati petri de pau sui principalis mandatum implere mox prestitit supradictum instrumentum et homagium ore et manibus commendatum in posse dicti nobilis vicecomitis ut premititur Regii locumtenentis et vicarii generalis. Quorum virtute promisit tenere et fideliter custodire ipsos ducatus pro dicto locumtenenti et vicario generali domini Regis in fidelitate et naturalitate vassallagio atque subiectione humili et devota ipsius domini Regis Aragonis velut Ducis et domini naturalis Ducatum predictorum de quibus omnibus sic peractis Mandavit dictus dominus Rex voluitque prefatus nobilis et requisivit dictus Geraldus procurator qui supre fieri unum et plura tot et quot necessaria fuerint publica instrumenta per me petrum de bevire secretarium et notarium infrascriptum presentibus me dicto secretario et pro testibus Raymundo de Vilanova milite consiliario et alгутzirio et stephano salvatoris camerario die domini Regis necnon Martino de lucano de camera sere-

nissime domine yolande Regine Aragonis ipsius domini Regis consortis in quorum testimonia dominus Rex prefatus inunxit hoc presens instrumentum fieri sigillo suo appendicio communitum. Actum die loco et anno prefixis Regnique dicti Domini Regis primo. ffranciscus ça costa.

Sig-num petri de bevire secretarii dicti domini Regis Aragonis Regiaque auctoritate notarii publici per totam terram et dominacionem eiusdem qui premissis interfui eaque in duobus et consimilibus intrumentis formata scribi feci et clausi.

Dominus Rex mandavit mihi petro de bevire, etc.

Arch. Cor. Arag. *Diversorum*. Reg. 1923. fól. 79 vº y 80.

II.

*A la comptesa E'lena de Salona sobre 'l fet del casament
de sa filla.*

lo Rey Darago.

Comtesa: be entenem que sapiats com lo noble e amat conseller e camarlench nostre mossen phelip dalmau, vescomte de Rochaberti, cavaller al qual ara novellament havem proveit del vicariat e dels Ducams, per grans e ardius negocis de nostra cort no es pogut á son voler passar aquí, per que al present hi framet lo noble e amat coper nostre en Bernaduch de Rochaberti, fill seu, per celebrar e complir lo matrimoni entre lo dit Bernaduch de Rochaberti e dona maria filla vostra. On vos pregam affectuosament que en tot e per tot, vullats donar obra ab acabament que dit matrimoni sia entre los damunt dits celebrat, per la forma entre don loís Comte de la sola marit vostre, dementre vivia e lo dit vescomte concordada, sabens que daçons farets gran e agradable plaser. E lo contrari nos desplauria fort. Dada en Barchelona sots nostre sagell secret a XVII dies

de abril del any de nostre senyor MCCCLXXXVII. Franciscus ça costa.

Fuit missa Comitisse de la sola.

Dnus rex mandavit mi Bernardo jonqueria.

(Comm. Sig. Secr. Arch. Cor. Arag. Reg. 1675, fól. 124)

III.

*Nombrament de P. de Vilalba com à procurador
del Vescompte de Rocaberti en los Ducats d' Atenes
y Neopatria.*

En Johan etc , e duch d' Atenes e de neopatria als amats e faels nostres quals sevol presents tinents los castells nostres de Atenes e de Neopatria Salut e gracia. Com lo noble e amat conseller e camarlench nostre mossen Felip Dalmau, vescomte de Rochaberti e vicari nostre general en los dits ducats, trameta de voluntat nostra lo feel nostre en p. de vilalba, donzell procurador seu per reebre guardar e tenir los dits Castells, e fer en aquells ço ques pertanya á servey e honor nostra e bona guarda de aquells, deim vos eus manam expressament e de certa ciencia quencontinent vista la present, liurets los dits Castells de Atenes e de Neopatria al dit en p. de vilalba, tota escusació e dilació remoguda. Car nos fet á ell lo dit liurament absolvem e nomenam vos quitis ab la present, de tot sagrament e homenatge e qualsevol obligació de quiscun per vosaltres feta a nos, e a qualque altre en nom nostre per rao dels castells dessus dits. Dada en vilafranca del penedes sots nostre sagell secret á V dies de Noembre. En lany de la nativitat de nostre senyor. MCCCLXXXVII Rex Johannes.

(Comm. Sig. Secret. Arch. Cor. Arag.—Reg. 1867, fól 77, v.º)

A. RUBIÓ Y ILLUCH.

SECCIÓ FOLK-LÓRICA

NOTICIA MUSICAL DEL «LIED» Ó CANÇÓ CATALANA.

(*Seguiment*).

Y són una ajuda poderosíssima del ritme; los cants populars presentan singularitats dignes de la més preferent atenció, naxent generalment de la inspiració lliure, justificant lo que César Cui denomina *independencia de formas*, sens que las teorías de l' art influescan, ni remotament, en sa manera d' ésser.

Aquestas singularitats són importantíssimas si bé s' analisan, puix preparan d' una manera suau las aspre-dats ques presentan en lo curs d' una melodia. Per mostra, me permetrà l' estimat lector que n' expos algunas; com ho són las modulacions que enclouhen sempre lo seguiment d' una frase que nos pot trencar, sens faltar obertament á las més essencials lleys prosòdicas; la continuació d' una modalitat ja insinuada quens conduheix, com si fos per virtut d' una força irresistible. á prosseguir en ella fins á tant que la mateixa mètrica de la poesia nos ne trega (encara que per si sol és sufficient la de la melodia, per medi de las reglas que lo fraseig imposa, entegrants del propi ritme); los abundants cambis que existeixen entre los modos major y menor; la aparició d' una nota qual *intèrvalo* distant y desproporcionat fa indispensable de tot punt la primitiva colocació del cant en sa *tessitura* general; y en fi, moltas causas que si bé careixen de la importancia de fondo de las indica-

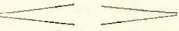
das, molt contribueixen, quant se tracta de que la propietat en la forma sia escullida, á facilitar sa verdadera expressió.

Entre ellas, no puch passar per alt l' apuntament d' una que motiva las freqüents subtilitats melòdicas provinents de detencions ó suspensions promogudas per *calderons* (1) en las notas sensible y dominant (ja més amunt he indicat lo lloch que en la escala ocupan ditas figuras) y fins en la *sub-dominant* (quart grau de la escala) determinant las més de las voltas la cadencia plagal d' un efecte tan sorprendent com inesperat.

Es evident que l' empleo d' un signe de tal especie no fa en lo més mínim variar la essencia característica del compás ni molt menys del ritme, però ho és també que aquesta detenció ó suspensió, afecta molt las orelles de las personas que las escoltan, interrompent lo curs de la melodia. Y encare axò és més accentuat si aquesta resulta plena de compassos y ritmes variats, lo qual fins m' atrevesch á dir que pot desconcertar al musich més experimentat en la execució d' eixos signes. Sia com vulga sempre trenca lo ritme.

Per medi de las combinacions cuaternarias, ternarias y binarias se singularisan extraordinariament los efectes melòdichs del mateix ritme, se permet la justesa en la notació de qualsevol idea melòdica que lo poble cantor vulga conservar.

Axi en los següents passatges pot exactament apreciarse la fesomia particular que presenta una cançó ab varietat de mesures. (2-3).

(1) *Calderó* ó *Corona*, es un signal ques coloca sobre una nota ab la fi d' allargarla. No té, la figura que lo porta, valor musical determinat, essent á gust del executant sa duració. Los autors francesos explican molt be l' ús d' aquest signe: si és sobre nota ne diuen *point d' orgue*, equivalent del signe ; si sobre silencis ó pausas *point d' arrêt*; y si, per últim, se troba colocat sobre una doble barra de compás ||, indica terminació del troc musical, reemplaçant lo mot de *fin*.

(2) La mort de la núvia.

(3) Lo Pomeret.

La estructura de la segona be podria calificarse de capritxosa.

Al indicar més amunt que l'art no entra per res en sa existencia, ja ho he fet ab la preconcebuda idea de consignar que essent los cants populars eminentment propis d'una entitat ben caracteritzada, com ho és la catalana, han d' ésser per força subjectius y veraders, iniciadors sempre del poderós grau d' intuició artística qual privilegi li és tan peculiar.

Lo sabi folk-lorista D. Manuel Murguía, en sa «Historia de Galicia» parlant en tèssis general del caràcter propi que tenen tots los actes de la vida d' una entitat, s' expressa axí: «No hi há acte en la vida vulgar que no tinga sos cants; las donas principalment, sembla que han inventat aquest medi per donar á conéixer llurs sentiments».

Lo expressat per lo senyor Murguía virtualisa més lo que jo crech; y és que, mercès á una cançó catalana (ja que á Catalunya som) se pot lograr fins la reproducció del home interior de totas èpocas porque sempre ha d' haver possehit la afició al cultiu d' una bella art qual objecte predilecte és la imitació de la naturalesa ó del medi hont s' ha desenrotllat.

Lo cant popular se manifesta, ha dit un famós crítich, com *lo fill més aymador de sa pàtria*, adoptant sos costums y conservant los seus usos, fentse depositari de sos més preuhats recorts, no oblidant sas conquestas, y axecant un altar en lo més pregon de sa conciencia destinat á glorificar sas creencias més venerandas. És la cançó del bressol, és la rondalla de la boda, és lo poema d' una existencia.

V.

Al tractar la materia que m' ocupa be ho desitjaría fer ab una suma de independencia comparable tan sols en la mateixa mida á las trabas que lo tecnicisme nusi-

cal imposa, entrant de dret á estudiarla folk-lòrica-ment (1) en aquest terrenó del qual dependeix.

Més això és quasi impossible, donat lo plan que jo m'he proposat, que com ja he dit, és donar peu á que fent notar las bellesas que ella té, nostre element musical las aprofite, en la mida que crega convenient, inspirants'hi y estimantho com á un profits recurs.

De la mateixa manera que la paraula és lo llenguatje dels sons articulats, la musica ho és dels ondulats. Y per igual sabem que és art científica la que respon á las necessitats del esperit, axí com és art lliberal ó *bella art* la destinada á satisfer las necessitats del sentiment, las expansions de l' ànima. Y és tant més bella l' art, en aquest cas, en quant sa tensió més principal és envers la imaginació y lo sentiment units empleant un conjunt de procediments apropiats per fernos commoure, arrancant á l' ànima totas sas preocupacions, modificant á voluntat los mateixos sentiments que l' agitan excitantlos y fins cambiantlos.

¡Y en lo cant popular, que tot és elegía, que tot es lirisme, ab quina hermosura nos patentisa!

Aquesta per mal nom calificada *art d' adorno*, (en contraposició sempre, per que resulta no ésser en la majoria dels que pretenen possehir-la ni art ni adorno.) está subjecte á las lleys del ritme, sia del gènere més divers.

¿Y què representa en la cançó popular lo ritme?

Representa una perfeta ordinació en los períodos (2) musicals que responen indefectiblement á las exigencias que la mateixa essencia del cant imposa, és propiament la forma mètrica que unifica sa peculiar fesomia.

(1) La paraula *folk-lore*, está composta de dos expressions inglesas que volen dir la *ciencia*, lo *conexement de la gent*. Lo folk-lore, ha dit perfectament lo senyor compte de Puymaigre, enclou en sas vuyt llettras, las poesias y cants populars, tradicions, rondallas y llegendas, creencias, supersticions, usos, endevinallas, proverbis, y en fi lo que pot interessar á las nacions, de llur passat, de llur vida, y de llurs opinions.

(2) *Periodo musical*, és una reunió de varias frases melòdicas en lo qual queda complert lo sentit musical y ajus-

Aquesta forma mètrica existeix tant en poesia com en musica; la veyém en la gaya ciencia no solsament tenint en compte lo nombre de sílabas, sa quantitat originaria de tantas denominacions diferents, mes també en la manera de variar las cadencias dels versos y en la colocació de las pausas y *córtés* dels períodos poètics (1).

En la musica significa la perfecte correspondencia dels signes de puntuació ab què dividim una oració; és, segons diu lo distingit preceptista Mr. Mattys Lussy en sa obra «Le Rhythme Musical», «la boua disposició dels »sòns, de tal manera que produecan de distancia en »distancia, ja sia aquesta regular ó irregular, en aquell »qui los escolta la sensació d' un descans'.

Ritme, mida ó cadencia era entre los grechs la part principal de sa musica, essent, per dirho axí, l' ànima d' ella, mentre que la melodia no era mes que lo còs. Moltes vegadas naxia de la quantitat y valors de las sílabas del llenguatge; aquesta mateixa quantitat influia notablement en lo temps d' aquests ritmes ab major ó menor lentitut ó prestesa, segons lo major ó menor nombre de sílabas.

tat á las lleys del ritme. Una frase és una curta idea musical, un concepte, un *dissegno*, (tecnicament se considera com un dibuix armònic si està format per acorts, y melòdic si pel ritme,) dos ó més frases corresponen á un membre, y molts membres á un periodo. D' axò se despren que los períodos llarchs contenen major nombre de membres y per consegüent de frases. Regularment los períodos musicals están composts per més de dos membres, essent de dos los més breus. Sens voler significar tal asseveració que no ocupen per si sols devegadas un periodo, nó; n' hi há en musica popular. són bastant freqüents, y reben la denominació de *irregulars*.

(1) No és ociós consignar que la forma mètrica propia de la poesia popular catalana, és la d' un vers únic, que conté un pensament, ó be part d' ell. Lo vers està trencat per una cessura, generalment á la quarta ó séptima sílaba. Las cessuras de nostras cançons populars són en gran nombre.

Y la existencia d' una parèscuda relació íntima produhia la homogenia expressió d' armonia entre lo temps y las paraulas, fossen aquestas en vers, fossen en prosa. Lo resultat definitiu era que consideravan á las paraulas com á veritables sons.

Lo ritme de vuy, en lo que afecta á la part musical, té grans aventatges respecte del dels antichs; se fixa sobre del tot en la part essencialment científica de la melodia, colcant las parts melódicas ab tota la simetria possible, mantenint aquesta simetria en la natural disposició de las cadencias y observant las proporcions existents entre los temps de varios moviments.

En altra ocasió, tractant un semblant assumpte, vaig estampar lo següent, que per creurel aplicable al estudi que m' ocupa transcrich á continuació:

«Nostre ritme és una lley de compás musical que ten-
»deix principalment á mesurar las frases melódicas de
»la mateixa manera que lo compás ordinari mesura las
»notas, ó sia llur valor de duració absoluta, ab exacti-
»tud veritablement matemática. Baix aquest punt de
»vista, tenen perfeta afinitat y semblança, puix relati-
»vament posseheixen los mateixos atributs, ço és, que
»lo ritme fa en gran lo quel compás fa en petit. Aquest
»últim divideix en parts iguals un seguit de temps sim-
»ples com ho són las *seminimas* en lo compás de quatre
»temps y lo ritme divideix igual y simètricament una
»successió de compassos. Sentat aquest principi, la con-
»seqüència és lògica: lo compás és un temps simple del
»ritme, com las *seminimas* són un temps simple del
»compás».

«Lo tecnicisme musical de nostres dies dona al ritme
»una definició eminentment escolástica, dient que és la
»combinació simètrica de las duracions llargas y curtas
»dels sons, ó sia la diferencia dels moviments que re-
»sulta de la llestesa ó de la lentitut del temps. En
»aqueixa definició és hont cab més admetre lo ritme com
»á sinònim de las paraulas nombre, cadencia, mesu-
»ra».

La naturalesa ha donat á molts individus com un instint del ritme. Cal una mica d'observació en una persona d'aquestas que han compost cançons populars, sens cap noció ni tan sols rudiment musical, per á distingir desseguida com *rima* y com interpreta sens donarsen compte las més senzillas reglas que del ritme se desprenen, com són la observancia de las petitas pausas ó *quarts de cadencia*, las *semicadencias* y las *cadencias finals* ó *perfetas* (1); la regularitat en lo colpejar los temps que imaginàriament se crea, per ab més facilitat colocar la paraula objecte del cantàbil; y lo instintiu conexement dels temps forts y fluixos. Mes tot en gracia á un sentiment ocult y per la mera comprensió que de no ferho d'aquesta sort no és factible melodiar la música. A part de que, com á operació pràctica, facilita en gran manera la retenció en la memoria.

Lo ritme de nostres cants és extraordinàriament bell y elegant, ve á donarli l'aroma de la *varietat* dintre la *unitat* de la melodia, dintre sa original quadratura. Tal volta és son atribut més notable.

La exposició gràfica d'un d'ells donará una idea certa de lo molt completadas ques troban dintre qualsevulga cançó catalana, totas las parts entegrants ó constitutivas del ritme. Lo de la «Dama d'Aragó» n'és una evident mostra:

(1) Melcior en son «Diccionari enciclopèdich de la Música» ha considerat aytals pausas, com si fossen la coma, lo punt y coma, ó dos punts, y lo punt final del llenguatge. Axi una frase melòdica acaba en un quart de cadencia ó coma, un membre sencer en una semicadencia, ó dos punts, y un período en una cadencia, ó punt final.

PERÍODO.

Primer.....membre.

Primera frase.

Segona frase.

A la vi - lade... To - lo - sa to - ta la... gentra... fu - gir... me - nos
quart de cadencia. Semicadencia.

PERÍODO.

Segon.....membre.

Tercera frase.

Quarta frase.

u - na no - ble da - ma que nte pres lo seu.... ma - rit.
quart de cadencia. Cadencia perfecte.

Tan tost s' observa en aquesta cançó la existencia d' un período perfet que conté dos membres (1), los quals representan quatre frases, *dissegnos*, ó dibuixos melòdichs (constituïts per las varias successions de sons, qual conjunt forma un sentit melòdich complet).

En la musica popular són innombrables las melodías formadas per un período, són sempre las més frescas las més puras; y he posat aquesta com á patró per ésser sumament característica y per que posseeix un sol período ben acabat en veritat.

Algunas n' hi há de dos períodos (rarament de tres), mes en honor á la veritat, s' hi nota com una especie de treball laboriós, fins careixen de aquella expontaneïtat y senzillesa que las fa tan agradables.

Y ja que so en aquest terreny, me permetré assegurar que la riquesa melodiosa de nostras frases és digna de la més gran admiració. Ho reuneix tot, inspiració y bon gust, severitat de expressió y exactíssima identitat ab lo caràcter de la poesia que cantan, sobresurtint especialment en la conservació de la unitat. En lo més divers gènere de musica que no sia la popular, las frases ó dibuixos cantants, són las que imprimeixen lo veritable caràcter al conjunt; Paësiello quant s' emprendava de un dibuix melòdich simpàtic lo repetia fins á la sacietat, Glück no ho feya menys (encare que procurava donar una gran varietat de forma), y Schubert nos los prodigava en totas sas melodías ab una uniformitat accentuadíssima; per axò dich, tornant al camp folk-lòrich, que en la nostra melodia és la més pura essencia de sa bellesa y grandesa de forma.

La cadencia perfeta determinativa del acabament d' una cançó pot ésser en la musica popular de duas mane-

(1) Modernament alguns autors francesos, entre ells Mr. Giraud en son «Nouveau traité théorique et pratique de musique vocale» suprimeixen la denominació de membres y frases y ho substitueixen per la de *frases* y *mitxas-frases* respectivament.

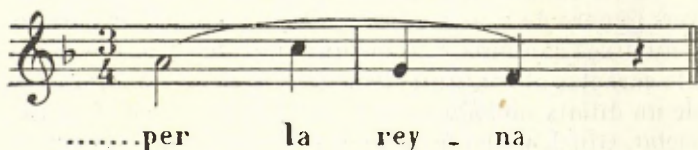
ras (1); masculina y femenina. És masculina quant l'accent rítmich, produït per la volta en temps fort, recau en la última nota. Es femenina si la nota accentuada és la penúltima y queda lligada ab la última, com una síl·laba forta se lliga sempre á una de dèbil.

Veges lo següent exemple: (2-3).

Cadencia masculina.



Cadencia femenina.



La rotunditat y armonía de las frases y la exacta correspondencia de las terminacions y pausas finals (ó fins momentánias) són las principales condiciones que han de reunir las cadencias.

Boileau deya: *Ayez pour la cadence une oreille severe*, y tenía moltíssima rahó. Hi há en musica qui s' ha permès impropiamet nomenar *cadencia*, á la successió rápida y alternativa de duas notas, (sia ab la veu, ó ab un

(1) Donat lo caràcter d' aquesta «Noticia» crech que seria poch oportú, exposar tot lo sistema de cadencias existents en musica. Per als nostres efectes la anterior divisió me sembla suficient.

(2) La flor de Vila Bertran.

(3) Lo Mariner.

instrument) confonenthos llastimosament ab lo mot de *trino*. Axò de que un dia puga ésser, està be; però jen lo die de vuy!....

Una definició ben eloqüent de la cadencia és la que nos ha tramès lo cèlebre poeta Martínez de la Rosa en sa escullida «*Poética*», que per convenir tant á la musica com á la poesia transcrich á continuació:

«La cadencia es en poesia com lo compás en la musica, «mes una y altra han de menester per afalagar la orella, altra qualitat essencial á abduas, ó sia la armonía «que consisteix en la varietat de sons concertats agra-
«dablement »

Ben digne de notarse és en las nostras cançons populars la armonía á què aludeix l' insigne poeta, en las cadencias, sagell fisonòmic d' importancia; tant més en quant satisfà la orella ab la sensació d' un descans, com permetent, si se l' apura, donar peu á sa parcial prossecució, com en las que hi entran *tornadas*.

Aquestas *tornadas*, *retorns* ó *seguits* de pochs versos; se poden trobar davant, en lo mitj y en la fi de moltes melodías. Són ús més general és en lo final, ab l' objecte d' imitar lo cant anterior, ó de ferne una reminiscencia; si están en lo principi acostuman á preludiar ó á anunciar lo tema sobre lo qual se desenrotllará la cançó; y en lo mitj solsament poden contribuir á donar descans á la veu, ó á embellir la expressió.

Personas molt competents he sentit, qui estiman á la tornada, ó retorn, com á estrangera al caracter de nostra cançó; tal volta influencia francesa (*rondeau d' un air, refrain*). Sia d' aixó lo ques vulga, vuy per vuy la tenim y la havem de pendre. Y si no ¿cóm compendriam un *goig* en lo qual al final de cada cobla repeteix lo mateix *estrambot* ó *estribillo*, á manera d' apèndix?

JASCINTO E. TORT DANIEL.

(Acabarà).

SECCIÓ BIBLIOGRÀFICA

DOS RITUALS DE MIJAN SEGLE XVI ^è

Haventse publicat en lo Butlletí anterior un article del Sr. Brunet fent algunes consideracions sobre un Ritual de Tarragona del any 1530, e casualment venintme suara a les màns un exemplar consemblant, per dissort bastant malmès e incomplert, m' ha mogut a confrontar aquest ab un altre de complert que díes hà possehesch.

No és, donchs, lo meu objecte referir les diverses materies que cada hu d' ells conté, pus lo dit Sr. Brunet ja ho expressa en son lluminos treball, e be pot dirse que tant aquest com aquell són tots tallats sobre un mateix patró. Solament faré constar les principals variants que abdos ofereixen entre sí, cuydant axí contribuir, per poch que sia, al estudi de obres per l' estil de les damunt referides; lo qual tant per la part llinguística, com per la del dret canònich d' altres jorns, be mereix la atenció dels quis dediquen a esbrinar la historia del nostre passat. Perque si en lo fragment damunt dit, que és del any 1550, s' hi observen encara certes ordinacions e pràctiques peculiars del bisbat de Girona, veuense suprimides o reformades en la altra edició de Lleyda del any 1567, oferint aquesta, en contra, nous decrets e reformacions establertes en lo Concili de Tarragona

(1563), en la redacció de les quals bes d'exhibeix la influencia de la llengua castellana; tant més que tota aquella part dirigida al poble (naturalment en català) va de lletra gòtica, e seguidament darrera hi ha la traducció castellana en lletra romana usual e més petita, però ja en disposició semblant com si volgués estalonar a l'altra e fins esvahirla del tot.

També és de notar en aquesta edició posterior de Lleyda, la major introducció de *y* per *e* conjuntiva, podent confondre's ab la *y* que moltes vegades posa per *hi* pronom. En contra, ofereix aquesta major claredat en la puntuació, suplint lo signe de separació (1) per una coma, o per dos punts.

Fou estampada, segons consta de una falsa portada, per *Petrus Roburius Ilerdæ mense Maio—Anno salutis M.D.LXVII*. En mig d'aquestes dues ratlles, repartides en quatre, hi ha un escut de Lleyda prou notable.

Moltes són les expressions gràfiques: tradicionals algunes, e totes ben pròpies de la nostra llengua, que troban en los referits llibres. Com a exemple, posaré les sis primeres preguntes que feya lo sacerdot ans de administrar lo sagrament del Baptisme. Donchs estant los padrins ab l'infant fora del Temple, interrogavels dient:

Que portau a sancta mare sglesia, home, o dona?....

Es batejat, o primsenyat?....

Com ha nom?....

Com haura nom?....

Que demanes? R. Fe de Christ.

La fe de Christ quet donara? R. Vida perdurable.

Axí mateix podria allargarse bon xich la llista de paraules que vuy no s'estilen, o que s'han adulterat; però no senyalaré sino algunes de les variants comparades entre los dos exemplars que tinc a la vista.

PRECES DOMINICALES.

Edició del 1550 (Girona)	Edició del 1567 (Lleyda)
Vosaltressenyorse dones.	Catholichse deuots christians
Pascha	Paschua.
matines.	maytines.
huy.	vuy.
gratia.	gràcia.
E perços canta.	E perço se canta.
retre.	rendre.
noces.	bodes.
sadollar.	saciar.
es apellada.	es nomenada.
riqua.	rica.
mester.	menester.
circunsir.	circundir.

DOMINICA IN RAMIS PALMARUM.

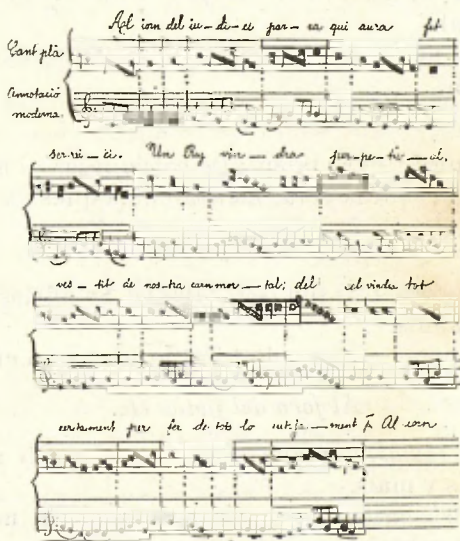
Lo dimecres/ e lo dijous/ e lo diuendres se acostumen de fer fasos en ques posen .XV. candeles enceses: los quals fasos signifiquen los açots/ flagells/ vituperis: scopiments: escarniments: que foren fets al redemptor nostre Jesu-christ. E començan lo dimecres/ perço com en aquell dia se comença de tenir: o de tractar la traycio de Jesu Christ: e axi mateix los altres dies: fins quel hagueren mort.

Les .XV. candeles si posen: perço com signifiquen los .XII. apostols e les tres maries. E axi com les candeles se apagan per cascun psalm: ques diu que son les matines del sendema: axi los .XII. apostols e les tres maries perderen la fe: car com Jesuchrist fon pres tots fugiren e escamparen. La vna candela que roman que nos apagua: ans es amagada: significa la fe de la sacratissima verge maria: la qual romas en ella.

Lo dimecres e lo dijous, e lo diuendres se acostumen de dir les maytines a la vesprada, deuen y venir tots ab deuoció.

De més a més, se troba en la edició de Girona un tractat de *Artis bene moriendi* (sis planes en llatí, e dèu en català), e a la fi dona diferents cants e resos de chor propis de la Sèu de Girona. Entre ells, e precehint la prosa de difunts, hi hà la lletra e tonada de les cobles del *Jorn del Judici*, les quals a continuació reproduhim per algunes variants molt notables que una e altra ofereixen sobre la versió quen donà En Pelay Briz al capdevall del volum IV de les *Cançons de la Terra*, diferencies ques noten també en lo *Cançoneret* d' En Marian Aguiló e en alguns altres qui la han publicada.

JUDICII SIGNUM IN NONA LECTIONE MATUTINARUM
NATALIS DOMINI SEQUENTI
MODO IN SEDE GERUNDENSI A PUERO CANTATUR.



Al iorn del iudici, parra qui aura fet seruici.

Un rey vindra perpetual vestit de nostra carn mortal.
Del cel vindra tot certament. per fer de tots lo iutjament.

Al jorn del judici etc.

Ans quel judici no sera: Un gran senyal se mostrara.
Lo sol perdra la resplendor: La terra tremira de por.

Al jorn del judici etc.

Après se badara molt fort: Amostrant se de greu conort.
Mostrar se an ab crits y trons: Les infernals confusions.

Al jorn del judici etc.

Del cel gran foc deuallara: Com a soffre molt podira.
La terra cremara ab furor: La gent aura molt gran terror.

Al jorn del judici etc.

Après sera un fort senyar (*senyal*). Dun terra tremol general.
Les pedres per mig se rompran: Y les muntanyes se fenderan.

Al jorn del judici etc.

Lauors ningu tindra talent: De or/riqueses/ni argent.
Esperant tots quina sera: La sentencia ques dara.

Al jorn del judici etc.

De morir seran tots son (*sos*) talents: Sclafirlos an totes les dents.
Noy aura home que no plor: Tot lo mon sera en tristor.

Al jorn del judici etc.

Los puyts (*puigs*) y plans seran yguals: Alli seran los bons y mals.
Reys/duchs/comptes (*sic*) y barons: Que de lus fets re-
tran rahons.

Al jorn del judici etc.

Après vindra terriblement: Lo fill de deu omnipotent.
Qui morts y vius judicara: Qui be aura fet allis para.

Al jorn del judici etc.

Los infants qui nats non seran: Dintre ses mares cridaran.
Y diran tot plorosament: Ajudans deu omnipotent.

Al jorn del judici etc.

Mare de deu pregau per nos: Pus sou mare dels peccados.
Que bona sentència hajam: Y paradís possehiam.

Al jorn del judici etc.

Vosaltres tots qui escoltau: Denotement a deu pregau.
De cor ab gran deuocio. Queus porte a saluacio.

Al jorn del judici, parra qui aura fet seruiçi.

Per fortuna, en la darrera plana d' aquest interessant fragment, que, com se ven, seria més. complert que no molts d' altres, s' ha salvat lo peu de impremta hon diu; *Lugduni, Excudebat Cornelius de Septemgrangiis: impensis Joannis Gordiolæ bibliopolæ Barchinon. Anno dni. M. D. L.*

Finalment, extractaré com a curiositat una de les constitucions del concili de Tarragona, publicades en Barcelona l' any 1566, *contra los quis passegen en les sglesies, o fan altres coses indecentes en elles y de altres coses*, la qual se troba insertada en l' exemplar de Lleyda dalt referit.

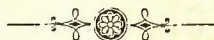
«Com estigue escrit: ma casa, casa de oracio sera nomenada, y convingue a la casa de Deu la sanctedat, ab aprobacio del sagrat concili estatuim, que no gose algu en la sglesia... passejarse ociosament, o parlar de coses ocioses, per lo qual se destorbe lo diuinal offici Per la matexa raho vedam ques facen en les sglesies qualseuol genero de farces, o spectacles, y tambe ques diguen cantars, o cançons en romans: saluo los que los ordinaris aprouaran, y axi matex altres recitacions, o representacions, o coses semblants, y no se mesclen entre les coses de deu coses profanes encara que se

digue que comouen a deuoció. Tambe qualseuol jochs dels quals se sol causar risa axi en les sglesies com en les professons y lo desparar de les escopetes o arcabuços, o lo tirar cohets, y los laciuos, o torpes balls ab flautes, o tamborinos, o tambors, o cornamuses no consentim ques fassen ni en los portals de les sglesies ni en los cementiris ni en altres lochs sagrats o religiosos. Així mateix manam que sien castigats los minyons, o jouens que fingen fer vn bisbet (*), vn Rey de festes, o altre magistrat ecclesiastic o secular.....»

E acaba aquest curios exemplar ab algunes fòrmules de albarás, de lletres d'excomunió, de litigis, etc. en llatí, entre les quals n'hi ha una per capítols matrimoniais e una altra per testaments en català e castellà per al ús dels rectors de muntanya.

ANTONI BULBENA.

Maig de 1892.



(*) Lo dit minyó representava ésser una de les víctimes de Herodes escapat de la degollació. En lo die dels Innocents solia llegir o recitar un *sermó*, presentantse com a petit bisbe vestit ab hàbits pontificals.

SECCIÓ OFICIAL

I. MOVIMENT DE SOCIS

SOCIS ENTRATS

DEL 1^{er} DE MAIG FINS Á LA FETXA.

SOCIS RESIDENTS

D. Marià de Sojo y Lluch

SOCIS DELEGATS

- D. Anton Adami á Alghero (Cerdanya).
» Joseph M^a Guardia á París
» Antoni M.^a Gomez Restrepo á Bogotá (Colombia).
» Spiridion P. Lambrós á Atenas
» Alfred Morel Fatio á Lemoire
» Epaminondas Stamatiudes á Samas (Turquia asiática.)
» Cleon Rangabe á Saint Petersburg.
» Demetrius Cambouroglas á Atenas
» Nicolaos G. Politis á Atenas.
» Otto Denk á Donauwort (Baviera)
» Demetrius Bikelas á París
» Constantin Cristomanos á Viena
» Frederich Baraibar á Vitoria
-

DONATIUS PERA LO MUSEU

Per D. Macari Golferichs: dos cadiras del segle XVII.—
un got de vidre id. id.

DONATIU EN APARELLS Y UTENSILIS

Per D. Macari Golferichs: dos etagers de noguera.

A causa d' un oblit involuntari se repetex la llista dels noms de las personas que constituexen la Junta Directiva en 1892 la qual es com se seguex:

PRESIDENT

D. Antoni Rubió y Lluch.

VICE-PRESIDENT

D. Arthur Pedrals.

TESORER

D. Jaume Balaguer y Meriño.

VOCALS

D. Ignasi Ferrer.

» Cayo Cardellach.

» Joan Cardona.

» Macari Golferichs.

» Marcel·l Coll.

» Enrich Masriera.

SECRETARI 1^{er}.

D. Joseph Reig y Vilardell.

SECRETARI 2.^{on}

D. Lluís M.^a Tintorer.

II. DONATIUS PERA LA BIBLIOTECA

Per D. Joaquim Riera y Bertrán: «Lo promés», drama de costúms en tres actes y en vers, per lo propi donador.

Per D. C. Bosch de la Trinxeria: «L' hereu Subirà», estudi de la familia catalana, per lo propi donador.

Per D. Antoni Rubió y Lluch: «Estudio crítico, bibliográfico sobre Anacreonte y la colección anacreóntica y su influencia en la literatura antigua y moderna», per lo propi donador. Barcelona 1879.—Revista literaria—entrega 2.^a Tomo 1.^o Bogotá (Colombia 1890).—Discurso inaugural del curso académico de 1891-92 en la Universidad de Barcelona, per el Dr. D. Rafael Bocanegra y González. Barcelona 1892.—«Anonymi lubi censis ut videtur hermanni sinæ, ordinis prædicatorum Prologus Arminientis in mappam terræ Sanctæ», per R. P. Guillelmus Antonius Neumann, Ord. Cig.—Gêneve —MDCCCLXXXV.

«Santafé Redimida», per D. Enrique Alvarez. Bogotá 1885.—«Traducciones poéticas», per D. Miquel Antoni Carró. Bogotá 1889.

Per lo «Centro Artístico de Granada»: Boletín. Granada 1892.

Per D. Juan Llopis y Bofill: «Descripció del Santuari y consideracions crítiques sobre la Imatge de la Verge del Vinyet», per lo propi donador. Barcelona 1892.

Per lo Compté de Saind-Saud: «Aux Rives des Nogueras», per lo propi donador. Bordeaux 1892.—Contribution à la carte des Pyrénées Espagnoles, per lo propi donador. Toulouse 1892.

Per D. Joan Pons y Massaven: «Un bando del any 1840 firmat per lo Duch de la Victoria, redactat en català.

Per D. Joseph Soler y Palet: «Tomo quart de Barcelona cautiva». Barcelona 1817 —«Villancicos que se han de cantar en la Sta. Iglesia Metropolitana de Burgos».—Burgos 1738 —«Derechos del hombre», per D. Braulio Foz. Barcelona 1834.—Calendarios 1806, 1827, 1828, 1830, 1846, 1850, 1851, 1852, 1853, 1854, 1863, 1866.—«Decret de Beatificació del Beato Joseph Oriol». Barcelona 1806.—Dos goigs.—«Himne dels Mauresans al Rey Fernand VII».—Anunci d' un medicament trovat entre 'ls papers del senyor del Castell de Tarrasa Pere de Fivas, sigle xvii.—«Manament de capbrevació á favor del Monastir de Sta. Cecilia de Montserrat», 1627.—«Manament del Batlle general y procurador des Feus Reals, manant al Batlle de Tarrasa que fassi adobar los camins públichs», 1653.—Un grabat.

Per la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona: «Elogio fúnebre del Dr. D Fructuoso Plans y Pujol», per el Dr. D. Joaquim M. Salvaña y Comas. Barcelona 1892.—«Necrologia del Dr. D. Antonio Sánchez Comendador y Pagniucci», per el Doctor Federico Trémols y Borrell. Barcelona 1992.

Per D. Francesch Carreras Candi: «Pera Joan Ferrer, militar y senyor del Maresme», per lo propi donador. Barcelona 1892.

Per l' Ajuntament d' Igualada: «La jornada del Bruch», per D. Josè Puiggari. Barcelona 1892.

Per la Juventut Católica: «Volúm del certàmen literari de 1892». Barcelona 1892.

Per D. Miguel Cuní Martorell: «Una excursió entomològica nocturna», del propi donador. Barcelona 1892.

Per D. N. N.; «Resúmen de la hoja de méritos de don Agustín Urgelles de Tovar y continuación del Resúmen. Barcelona 1892.

Per lo Club Alpin Français: «Annuaire de 1891». Paris 1892.

III. ACORTS Y GESTIONS DE LA JUNTA DIRECTIVA.

A conseqüencia de las gestions fetas per la Junta Directiva s' ha rebut la següent y molt plausible comunicació:

«La Corporación municipal de mi presidencia, en su sesión pública ordinaria del día 28 de Mayo último adoptó el acuerdo que, con sus antecedentes, dice así: «Luego se dió tectura de un oficio del Centro Excursionista de Cataluña, interesando que esta Corporación haga todos los esfuerzos posibles para la formación de un Museo Arqueológico, toda vez que existen en esta ciudad varios ejemplares dignos de ser cuidadosamente conservados, y que sirva dicho Museo de local para un archivo municipal al objeto de custodiar los libros y otros documentos notables de la Corporación —En su vista, la Corporación acordó por unanimidad; 1.º Haber visto con sumo agrado y no menos gratitud el patriótico celo de dicho Centro en pró de esta ciudad; y 2.º Destinar una de las alas del claustro del ex-convento de los PP. Recoletos para la colocación y custodia de los restos arqueológicos, procedentes del derribo de las casas de la plaza Mayor, depositados hoy provisionalmente en el Ateneo Tarrasense, disponiéndose que, para la ejecución de este acuerdo, se convoquen á las Comisiones de antigüedades y de manuscritos, excitando su buen celo para que lleven á feliz término su cometido».

Lo que me honro en comunicar á V. para su conocimiento y el de esa ilustrada y celosa Junta Directiva, en justa contestación á su comunicación de 13 de Mayo último».

Dios guarde á V. muchos años.—Tarrasa 12 Agosto 1892.—*El Alcalde Presidente*, MIGUEL HOMS.—*El Secretario*, TOMÁS ESCUBÓS.

Sr. Presidente del Centro Excursionista de Cataluña. Paradís, 10, 2.º.—Barcelona.

SESSIÓ SOLEMNE

Segons acort de la Junta Directiva del Centre prés en sessió del 8 Juliol prop-passat lo dia 1.º d' Octubre tingué lloch en lo Saló de Congressos del Palau de Ciencias la solemne sessió literari-musical pera commemorar lo quart Centenari del Descubriment d' América.

L' acte va revestí verdadera importancia essent elogiat per los diaris locals, los que enviaren sos representants a la espresada festa.

Obri la sessió lo Sr. President Dr. D. Antoni Rubió y Lluch, lo Secretari Sr. Reig y Vilardell, llegí los acorts de la Junta Directiva referents á la sessió que se celebrava.

Inmediatament lo Sr. Rubió llegí un ben pensat y notable discurs, en 'l que demostrà los coneixements que tenen los poetes americans de la literatura Catalana, fent merescuts elogis de las traduccions al castellá que han publicat varis poetes d' aquells païssos.

A continuació se feu coneixer lo següent programa:

Poesía «A Colon» del Sr. Torres y Reyetó, llegida per lo Sr. Masriera (D. Enrich).

Poesía «Cant intim» de D. Apeles Mestres traducció de D. Joseph Trajano Mera, Cónsul del Ecuador en Barcelona, llegida per lo Sr. Company y Fàges.

Coro «La Primavera», cantat per la Societat Coral «Pau y Esperanza» dirigit per lo mestre Casadó.

Poesía «Colon y la Costa de Llevant», de D. Claudi Omar y Barrera, llegida per son autor.

Cançons Catalanas», d' Alió, cantadas per la senyoreta Llorens y acompanyadas al piano per lo Sr. Romani.

Poesía «Colon y lo rey Católich» del Sr. Ubach y Vinyeta, llegida per lo Sr. Masriera (D. Enrich).

«Un Catalá ilustre», (Lo P. Bernat Boil) treball biogràfic en prosa, del Sr. Reig y Vilardell, llegit per son autor.

Varias composicions musicals del Sr. Salvans, executadas en lo piano per dit senyor.

«Per Colon,» himne del Sr. Riera y Bertran, llegit per lo Sr. Flós.

«A Colon,» poesia de D.^a Ignés de Badia, llegida per sa autora.

Sonet del Doctor D. Joaquim Rubió y Ors, traduhit per lo poeta americà Sr. Cano, llegit per lo Sr. Omar.

«Cançons populars» del Sr. Tort, executadas en lo violi per la senyoreta Canals y acompanyadas al piano.

Poesía «!Terra!» del Sr. Alsina, llegida per lo Sr. Vidal.

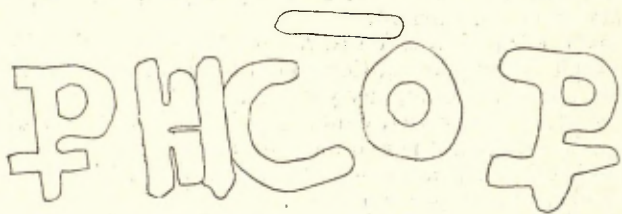
Y Coro «Sospirs de las flors,» música del Sr. Casadó y lletra del Sr. Masriera (D. Enrich), executat per la societat coral «Pau y Esperanza».

Totas las composicions literarias y musicals foren molt aplaudidas, cridant la atenció d' una manera particular la música del coro «Sospirs de las flors» y la afinació ab que fou interpretada.

Terminá la vetllada ab un oportú discurs de gracias del Sr. President.

Asistiren al acte lo canonge Dr. Sr. Barraquer en representació del Excm. é Illm. Sr. Bisbe de la Diócesis, lo Sr. Roqué en representació del Sr. President de la Excm. Diputació Provincial, molts senyors Consuls, Delegats de corporacions y una nombrosa y distinguida concurrencia.

IV. DELEGACIONS DEL CENTRE.



Llinard que 's troba al pas de la porta d' entrada de la sagristia de la iglesia parroquial de la vila de Prats de Mollo (alt Vallespir). Dit llinard es de granit. Sa llargaria: 1'18; amplaria 0'44. Las lletres son gravadas en vuyt sobre la pedra, y la altura d' ellas es de 0'17.

Eixa inscripció no es coneguda. Ni J. Bonnefoy en sa Epigrafia Rossellonesa, ni Alart, ni Pere Puiggari, ni los arqueolechs francesos que s' han ocupat de paleografia relligiosa, n' han fet menció. Sols sabém que, poch temps avans sa mort, lo coronel Puiggari l' ha estudiada detingudament y ha escrit una memoria sobre dita inscripció que crech atribuheix al sigle vi d' la era cristiana. Eixa memoria no s' ha publicat encara, y qui sab quan se publicarà.

Ans de revelar lo que diu eixa inscripció, segons lo coronel Puiggari, voldria coneixer lo que 'n pensan lo pare Fita y demés distingits paleografos barcelonins.

Eixa inscripció es tant remarcable que aquest estiu, si Deu vol, la faré fotografiar.

C. BOSCH DE LA TRINXERIA.

V. INVENTARI DE OBJECTES DEL CULT.

(SIGLE XV.)

Com á curiositat arqueològica, en algunas manifestacions de las arts industrials y suntuarias tinch lo gust de oferir als apreciables consocis del *Centre Excursionista de Catalunya* y llegidors de son *Butlletí*, un curiós inventari dels llibres, joyes, vestidures y demés objectes sagrats de la Iglesia Parroquial de Sant Pere de Tarrassa, extret del Llibre dels concells dels parroquians de aquell poble y terme, dels anys de 1415 á 1541, quin llibre está recondit en l' Arxiu Notarial de la ciutat de Tarrassa.

Aytal document, de principis del sigle xv, está concebut en aqueixos termes:

JHÛS XPÛS.

Inventari dels bens e joyes de la Esgleya de Sent Pere de Terraça fet per Eufermi Rovire e Pere Berenguer a aço promens de les parroquies de Sent Pere de Terraça en comu consell elets a VI de Agost del any MCCCCXV^o, presents tots, discrets Benetus de Ginebreda Raymundus Brugat e Johanhes Guitart preberes de Tarratice.

«Primo. I. Capa missal de drap de aur ab lo camp blau ab ocells e maduxes epampolls daurats e creu de sanastre daus per lo mig de ample de III dits ab forradura de tartanell color desfogat o cabells.

«Ytem mample e stola amit etamis de drap de aur e de seda de la dita casula ab flocadura de seda vermella lo mample estola.

«Ytem I. cingell de fladeç blanch e vermell tot nou.

«Ytem altre vestiment de aure de seda vermella lo camp ço es casula mample stola amit e tamis vell tot ab forradura blane ab creu de sanastre de aur de ample de I joye.

«Ytem el amiangues de diacha e de sots diacha ab sos amits mample stola etamis ab forradura vermella blanca e groga ab cingell e ab botons de aur.

«Ytem altre casula de atzaytoni blau ab forradura groga e ab stola e mample amit e tamis vey e singell blau.

«Ytem I vestiment de fustari blanch ab ses stoles mample amit e tamis blanch olda ab creu vermella per lo mig.

«Ytem I vestiment olda de faladiç groch e vermayll ab forradura blaua ab stoles e mample amit e tamis e cingell blanch.

«Ytem I capa de drap de or de professo ab ymages ab forradura groga vella.

«Ytem altre capa de professo negre forrada de groch vella.

Ytem I dalmatica dediacha negre ab forradura groga vella.

Ytem I stola e IIII mamples tot negre ab forredures groses.

«Ytem II mamples de seda groga e vermaylla sotills.

«Ytem I sanastre de aur veyll.

«Ytem I pali de aur imperial ab lo camp vermayll ab I scudat blau ab III^s jeys.

«Ytem altre pali de seda verde e vermaylla e ab barres bianques.

«Ytem I frontal de valut morat ab senyal de claus de Sent Pere e ab ymage de Sent Pere.

«Ytem altre frontal sotill ab flocadura vermaylla e groga.

«Ytem III coxins la I vermell laltre blanch obrat de seda vermaylla laltre blanch.

«Ytem XIII vells de seda entre altres e bons alguns ab senyals de aur que son en I capça.

(DARGENT.)

«Primo I calzer dargent sobre daurat e smaltat ab smalte e ab senyal de Jeshu Christ e del açotament e senyal de font e cart e ab lo senyal deim de alber.

«Ytem la pana de argent sobre daurada ab smalt de seda magestat.

«Ytem son stoig vermell.

Ytem II calzes de argent ab lurs paners antichs.

«Ytem I custodia de argent antiga ab sa crueta e anapet de argent fort poch.

«Ytem I spiga de argent daurada ab son crestay e ab croseta de argent

«Ytem I custodia de argent ab sa cadeneta antiga e creueta que solia peniar deuant lo altar e sobre on solia star lo cors preciors de Jeshu Christ ab I canonet de argent.

«Ytem unes canadelles de argent.

«Ytem un ansanser de argent.

•Ytem I creu cuberta de fulla de argent.

«Ytem foren trobats sobre lo altar de Sent Pere II palis veylls.

«Ytem hi foren atrobats VI touayes o draps.

«Ytem I touayola ab obres de seda cotonina blancha.

(EN LO ALTAR DE SENT JOHAN.)

«Primerament I cuberta blaue e blancha.

«Ytem I cuyr vermell nou ab creu en mig e claus de Sent Pere en lo frontal.

«Ytem V touayes o draps.

«Ytem II^{es} cortines ab barres grogues e vermelles.

«Ytem I cortina blaue que sta deuant lo cors de Jeshu Christ.

«Ytem II^{es} canalobres grans que stan al altar de Sent Pere.

(EN LALTAR DE SENT ANDREU.)

«Primerament II cubertes de palis sotills.

«Ytem II touayoles sotills.

(EN LA SACRESTIA.)

«Primerament I caxa.

«Ytem I basi de coure trencat.

(EN LO ALTAR DE SENT PAU.)

- «Primerament IIII draps be sotills.
- «Ytem I armari o feristoll en ha ço ques seguex.
- «Primerament I amit.
- Ytem I capsa petita de vosi ab I hossera ab reliquies.
- Ytem II^{es} canfanons ab barras Reyalls ço es grogues e vermelles.
- Ytem I libre apellat abraic.
- «Ytem I cortina negra petita.
- Ytem XV touayes blanques entre altres e bones.
- «Ytem II cubertes de ciri pasqual de drap de canyem.
- Ytem I cortina blanca sotill gran.
- «Ytem VIII^{es} touayoles obrades de seda entre altres e bones.
- Ytem II^{es} touayons obrats de coto blau.
- «Ytem II touayoles obrades de seda a cada cap.
- «Ytem I touallolla ab IIII listes blaues.
- Ytem I libre missall bo e bell de pergami.
- «Ytem I libre auengelich bo e bell de pergami.
- «Ytem I libre pisoler bo e bell de pergami.
- «Ytem I libre ordonari de pergami bo e bell.
- «Ytem I libre ordonari de pergami sotill.
- «Ytem I libre offici de pergami bo e bell.
- «Ytem I libre psalteri de pergami bo e bell.
- «Ytem altre libre psalteri veyll.
- «Ytem II libres appellats responders.
- «Ytem I libre appellat lexicon santoral bo e bell.
- «Ytem altre appellat lexicon diuinal bo e bell.
- «Ytem I consueta vella.
- «Ytem I libret on es fet lo servir de la
- «Ytem II legenders veylls.
- «Ytem I caldereta de aram o coure
- «Ytem altre caldera veyla.
- Ytem XXXXV^{es} tapides entre primes e grosses.
- Ytem II squellas del cors de Jeshu Christ.
- «Ytem I séyel fet axi com a sanastre dor y entre blanque e vermeyll ques de seda ab flochs de la color matexa.

«Ytem I siyel vermell ab botons dor.

«Ytem I toualolle blanche.

«Ytem I un encenser de coure.

«Ytem VI brandons de fust per fer professó.

«Ytem I bell parell de lansols de li ab randá.

«Ytem un pali vert obrat dor de lucha ab frontal de la obra matexa ab flochs vermells.

«Ytem II dos astes per los camfanos.

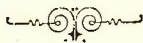
«Ytem I drap de seda vermeyll ab algunas obres verdes ab senyals dor forma de besta ab forradura blaua ab los campaners dels bastons vermeylls e grochs.

«Ytem IIII sobre peliços.

«Ytem I capçeta de coure on solia star lo cors de Jeshu Christ ab sa cuberta.

* * * * *
«Ytem los dits Eufesmi Rovire e Pere Berenguer prohomsens damunt dits en nom e per part de la dita universitat de la dita parroquia de Sent Pere de Tarraga, los damunt dites robes joyes argent e libres e tot ço que damunt comensarem al discret en Pere Soler preuera de Tarraga, Regent la mongía de la dita parroquia liurant les hi e les obres axí matex lo qual Pere Soler rebé en comanda les dites coses lo qual Pere Soler, rebent de bon grat la dita comanda coues epermes al dits Pere Berenguer e Emfermi Rouire en nom de la dita parroquia de tornar e restituir les demunt dites coses tot hore que sie request no deslorades per sa colpa e darne bo e leyal compte obligantne si matex esos bens. En aço se obligaren Nantboni Font Pere Font maior de dies e Nicholau Vidal, tots de la vila de Tarraga, Nicholau Vidal de les Vidales, e cascun de ells per lo tot.... »

J. SOLER Y PALET.



SECCIÓ DE NOVAS

Bruch.

Lo dilluns de Pascua 6 de Juny se feu en lo Bruch la festa en celebració del 84 aniversari de la victoria que en tal dia y tal diada l' any 1808, un aplech de somatents, mal armats, sens municions ni diciplina alcançaren sobre las tropas del imperi las mes ben equipadas d' Europa y que duyan 15 anys de batre 's ab todas las nacions.

De bon matí arribats al Bruch de dalt nos poguerem fer càrrech de l' importancia de la festa, vegent omplirse aquellas vessanas del Monserrat per la gentada que per las estretas bocas de camins y dreseras n' enviavan los pobles vehins. Barrejats estavan soldats, guardias civils, mossos de la escuadra, clero, pajesos y somatens ab l' arma al coll y la divisa al cap. Per tot arreu se sentia lo dring-drang de las campanas tocant á somaten quina veu no haviam dextat de sentir desde nostra sortida de Manresa. A las 8 una forta descarga feu axecar als que com nosaltres descansavan de llarga caminada avisantnos que per lo Bruch de bax s' ovirava la comitiva de la Santa ensenya del gloriós Sant Cristo d' Igualada, la cual portava lo arcalde ó batlle.

Las conversas entre tots eran molt animadas y esmentant detalls d' aquella jornada, nos explicava un molts dels fets laudables y dignes d' imitació, recordant l' heroisme d' Isidro Lladó y de tots los somatents que tant y tant se distingiren, axis com los noms de molts particulars cual fè y amor pera la patria era indescriptible.

Arribadas las autoritats invitadas á casa de la vila, traqueren la bandera del balcó y ab profesó la dugueren per propia má del capitá general á la parroquia ahont se cele-

brà un solenne ofici predicant lo canonje mosen Jaume Collell com ell sab ferho, arrastrant ab sa paraula al numerós auditori entre quin número no varem poguer contarnoshi per ser massa petita l' esglesia, contentantnos vejent desde un marge vorer las descargas fetas al alzar á Deu.

Al costat de la dita esglesia en un petit clos que servex de cementiri y arrimat á la paret d' aquella s' alsa humil creu ab l' inscripció: «Aquí reposan los mártirs del Bruch.» Al arrivá la comitiva desocuparem lo cementiri y mentres lo Sr. bisbe entonava una absolta, llensavan vuyt noyas, flors sobre la terra que tapa las despullas d' aquells braus, atronant l' aire las fortas descargas dels somatens y arribant al cel lo sagrat jurament, fet al peu del Monserrat, de primer morir que perdre l' independencia patria.

Després de desfilat per devant del Capità general y de nostre comandant lo general Valencia y saludada nostra bandera, nos encaminaren á bon pas á Manresa ahont també se celebrá tal festa, sobresurtint la iluminació que en lo carrer de Sobreroca feu lo Centre de somatents dit «Centre de la Pau» que mostrava entre un aplech d' armas d' aquella guerra, los noms de Carrió y Lladó héroes d' aquella jornada.

UN DEL SOMATENT.

Havém de donar lo crit d' alerta á molts rectors, especialment als de petites parroquias de Catalunya, perque no dixin perdre la antiquíssima costúm de reimprimir, vendre y popularisar los goigs dels seus Sants titulars y dels Santuaris ó Capellas enclosas dintre los respectius termes parroquials. No 's comprén que nostre clero, entusiasta per no dexar perdre las costúms piadosas de nostres passats, permeti que aquella mori en la mes insignificant de las parroquias. Així donchs esperém que siga d' algún profit nostra advertencia. Nos mou á ferla la circumstancia d' haver sapigut que aparex quasi oblidada ó abandonada en alguns llocs, tan piadosíssima costúm, puig se 'ns ha dit per alguns de nostres consocis, que tractan d' adquirir goigs dels Sants patrons de Tavèrnolas, Vilalleons, Figaró, Santa Eugenia de Berga y d' algunas petites capellas, los ha sigut respost ó que no n' hi havían ó be que estavan acabats Y pera major incuria, en una de las rectorias que aca-

bém d' esmentar, sabém hi existia fá ben poch temps, un grabat antich en metall (sigle XVII) fet expressament pera capsalera dels goigs.

La notable y antiga biblioteca que á Vich tenia instalada l' actual marquès de Puerto Nuevo, Baltasar de Ferrer, y que son propietari permetia visitar, ha estat trasladada á las Guillerias, en la sua casa-torre de Bell-lloch, prop la Riera Major. Conté mes de dos mil exemplars, en sa majoria antigas obras, particularment de filosofia, essent rica en volums que portan lo peu d' imprenta del sigle XVI y encara del XV. Tal vegada será aquesta la primera biblioteca formal instalada en la regió de Las Guillerias.

Le cycle de sainte Marie Madaleime dans la chanson populaire, par Georges Doncieux, — Paris, 1891, in 8°, 20 p. (estret de la *Revue des traditions populaires*). La *Romania* en son darrer número (n.º 82. Avril, 1892), se ocupa en los següents termes de aquest fascicle tan interessant per la historia de la poesia popular catalana.

M. Doncieux, aplicant á las cançons sobre la Magdalena, reunidas darrerament en sa major part per M. Rolland, lo método comparatiu y crítich de que doná una mostra tant excellent en la *Romania*, arriba a fer, sino cert, al menys verossimil, que aquestas cançons se dividexen en dos grupos, lo meridional y lo septentrional. Lo primer (catalá, provençal, francès, istria) remonta á una cançó catalana; lo segón (escandinavo, inglés, finnés, wenda y tchech) esta caracterisat per la confusió de la Magdalena ab la samaritana. Té per mirall una cançó escandinava, la qual se remonta també á una cançó catalana sobre la Samaritana á la que se han vingut á afegir alguns versos de la cançó precedent sobre la Magdalena. De manera que aquest florexement tan variat y espargit remonta á dos cantors populars de Catalunya, quals produccions han sigut, en quant al segon grupo, indegudament confosas. Aquest resultat es de sorprendre, y no se 'l podria de bonas á primeras acceptarlo com definitiu, si M. D. no 'l proposás sinó després de haverlo vist despentes, per dirho aixís, espontaneament

de sas investigacions, y per rebatre'l seria menester repent dre una à una aquestas investigacions desde un altre pun- de vista. Sols observarem que en l' estudi dels orogens de la cançó catalana (si es que ho es la cançó) lo autor que ho ha conegut massa tart los sermonaris del quinzèn segle, ha comès la falta de oblidar los misteris, en los quals la Magdalena representa un paper molt vehi del que ins oferex la cançó. Es de creure que M. Doncieux re- pendrà un dia y completará son curiós estudi.

En la *Revue mensuelle de l' Ecole d' Anthropologie* de París. (Première année, n.º V. 15 Maig 1891. p. 143-5) Mr. Abel Hovelacque ha publicat un article sobre 'ls *Limits del català y del langüedocià*. Segons en Paul Meyer (*Roma- nia*, Abril 1892) aquest curt ensaig sembla redactat després d' una investigació personal feta ab compte, y una carta permet veure facilment los resultats. Es llastima, empero, que 'l autor no haje citat alguns especimens dels dos llen- guatjes justaposats, presos en las localitats vehinas del límit. Axó haguera estat sobre tot de desitjar pels llochs com la comuna de Vingran (cant. de Rivesaltes) al nord del de- partament, ahont segons Mr. Hovelacque 'ls dos idiomas estan en ús encara que la llengua del país siga realment lo català. Bo es de recordar que 'l difunt Alart, lo que sembla ignorarho Mr. Hovelacque, havia donat ja algunas indica- cions sobre 'ls limits dels dos idiomas en la *Revue des lan- gues romanes*, 2.ª serie, IV, 11-2.

Tenim noticia de que molt aviat sortirà una obreta cata- lana titulada *Excursions per Andorra*, ab vistas dels prin- cipals pobles de aquell país, deguda à D. Cosme Vidal de Alcover (Tarragona).

Sta. Ana. — Las importants obras de restauració de la iglesia parroquial de Sta. Ana que comensaren en la pri- mera quinzena de juliol s' acabaren lo 3 de setembre últim, poguentse ja desembrassar del tot la nau de la iglesia y

dexarla á punt pera ser destinada al cult públich, essent axis que fins á las horas se havia hagut d' habilitar la capella del Angel de la guarda.

Lo sostre y las parets de la nau central s' han repicat totas, s' ha tret la mampara, y de l' orga vella, s' ha tornat á fer lo gran tros de mur que en época trista pera l' art arquitectónich s' aprimá perjudicant notablement la solidés fins al punt d' haverse ressentit una part del sostre demunt del cor, part que s' ha hagut de reconstruir degudament colocantse 'l ventanal que allí hi corresponia y que havia desaparescut pera colocarhi l' orga. També s' ha repicat lo sostre y parets de las naus laterals y 'l comensament del cimbori octogonal cual acabament se ha dextat pera mes endavant. S' ha tret la fatxada barroca ó xurri-gueresca de guix de la capella del sagrament y s' ha armonisat sa entrada ab la de la capella dels Perdots haventse tret las tronas antigas y 'ls respaldos dels banchs.

La direcció d' aquesta ben entesa restauració l' ha tinguda lo Sr. D. Francisco de P. del Villar, director de la Escola d' Arquitectura, qui mereix un bon aplaudiment.

AVIS ALS SRS. SUSCRIPTORS DE FORA

Als Srs. que no estiguin al corrent de sas respectivas cuotas de Suscripció d' aqueix Butlletí, los participém ab aquest avis que aquesta administració passará ja á girarlos per l' import del corrent any 1892.

Avis.—Lo local del Centre desde 1.^{er} novembre pera major comoditat dels Srs. socis, estará obert en los dias feyners de 3 á 11 de la nit.

LO CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA sols se declara responsable de lo contingut en la *Secció Oficial* de son BUTLLETÍ, dextant entrega la responsabilitat dels treballs firmats als respectius autors.